

Közös gyökerek

Kincseink értékméntése

A Nemzeti Múvelődési Intézet Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazgatósága kiemelt feladatának tekinti az értéktármozgalom megyei megvalósulásának szakmai támogatását a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Értéktár Bizottsággal szoros együttműködésben. Folyamatos módszertani és szakmai tanácsadással segítjük a megyében lévő települések vezetőit a települési értéktárak létrehozásában, illetve az értéktárral kapcsolatos fejlesztésekben.

A megyei értékfeltáró mozgalom életében fontos lépés volt az a 2015-ben induló kezdeményezés, amelyben 5 település – köztük Szamosszeg és Panyola – értékfeltáró munkáját segítette és nyomon követte egy éven keresztül. A munka során elindultak a helyi értéktár bizottságok megalakulására irányuló tevékenységek, valamint önálló életre keltek a helyi értékek. A helyben alkotó mesterek, termelők alkotásai, termékei újra fókuszba kerültek. Kiállítások, közös gondolkodásokat elindító alkalmak valósultak meg valamennyi településen. Ezek mellett azonban hangsúlyos volt a feltárt értékek további sorsáról való közös gondolkodás, elsősorban gazdaságfejlesztési vonalon, például régi gazdálkodási

mód visszavezetése az adott természeti adottságok mentén, helyi és térségi arculat kialakítása. A közös munka során felmerült a „valami közös” megalkotásának a gondolata, mely később a közös együttműködések mentén aztán tovább érlelődött.

Ennek köszönhetően, három település együttműködésével, összefogásával, 2018-ban a VI. Panyolai Hagyományőrző Farsangon tartott szakmai konferencián megalakult a Szamosháti Tájegységi Értéktár. Az értéktár Panyola kezdeményezésével és Szamosszeg,

Szamoskér támogatásával született meg. Később Kérsemjén, Csenger, illetve a határon túli Egri és Vetés települések is csatlakoztak a közös értékfeltáró munkához. Ezzel a Szamosháti Értéktár egy határon átívelő együttműködéssel is gazdagodott.

A települések ennek köszönhetően összefogással, egymást erősítve tudják megmutatni rendkívüli adottságaikat. Az értéktár alapilléret pedig a szatmári állatalkoskodó népi dramatikus játékok jelentik. A megyében megmaradt hagyományokat, tradicionális far-

Csenger

sangi szokásokat élesztette újra Panyola és tartja életben immáron nyolc éve.

*„Ez egy olyan kulturális kincs, amely határokat nem ismerve, a Szamos folyó mentén megtartotta azokat a hagyományokat, amelyeket szeretnénk újra megmutatni. A népi játékokat, a nagymamáink idejéből örökségül maradt szokásokat nekünk kell életben tartani és még jobban megidézni, hogy mindenki kedvet kapjon ahhoz, hogy a múltat ne csak felidézzük, hanem újra gondolva beépítsük a mindennapjainkba és egy olyan közösségi erőt formáljunk, ahol több település, egy régió, több határon átívelő közösség is felidézze a saját népi kultúráját. Ez a legfontosabb célja a néhány éve megalakult Szamos-háti Tájegységi Értéktárnak – fogalmazott **Muhari Zoltán**, Panyola polgármestere a határon átnyúló együttműködéssel kapcsolatban.*

Az esemény kulturális értékei segítenek abban, hogy a környék, a megye lakosai is megismerjék régi örökségeinket.

Célja Szatmár és a Szamosháti társadalmi-gazdasági fejlődésének, kulturális együttműködésének az elmélyítése, a hagyományörzés, a kultúrákövetés.

Ez a több települést összefogó munka egyedülálló mintája annak, hogyan tudjuk az anyaországi és a határon túli magyar településeken a nemzeti identitást erősíteni.

Határtalanul a Szamos-háti Tájegységi Értéktár mentén

Szamoshát 91 települést foglal magába a Tiszától Szinérváraljáig. Ezek a települések egykor a történelmi Szatmár vármegye részét képezték, ma pedig három ország területén fekszenek: Magyarországon, Romániában és Ukrajnában. A régió legjelentősebb összekötő kapcsa az 1935–1936-ban kiadott Szamosháti Szótár, amit az 1886-ban az Egriben született Csúry Bálint nyelvész, nyelvjáraskutató alkotott meg.

A Nemzeti Művelődési Intézet Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazgatósága által kezdeményezett program célja nemcsak a hagyományörzés, hanem a szamosháti régió népszerűsítése, fejlődése. Olyan tudástárat hozunk létre, amelyben a térségre kiemelten jellemző értékek a térség jövője, fejlődése szempontjából is kiemelten fontosak.

A tájegységi értéktárba olyan elemek kerülnek be, amelyek a szamosháti települési közösségek többségét érinti, az értéktárba való beemelésük a közvetlenül nem érintettek számára is előnyt biztosíthat. Nemcsak a fizikailag és vi-

Szamoszeg

Szamoszeg

zuálisan megjelenő (táj)értékeket gyűjtik össze a települések, hanem a helyi hagyományokat, termékeket és kisipari tevékenységeket is. Ezek az értékek jellemzik a vidékünket, akár azokra épülően egy-egy önálló eseményt, rendezvényt is lehet szervezni. Kiváló példája ennek a Panyolai Hagyományőrző Farsang. Kiemelt, de nem kizárólagos szerepet kapnak a fejlesztési potenciállal rendelkező, a helyi közösségek számára hozzáadott értékteremtésre, átvitt értelemben térségi jövedelemszerzésre alkalmas, élményszerűen bemutatható értékek is.

A tájegységi hagyományőrző programok értéktárelemeit elérhetővé kell tenni a térség lakossága és a vendégek számára is. Így érvényesülhet az értékgyűjtési folyamat szerepe a táji identitás, a szülőföldhöz való kötődés erősítésében.

Egri település vezetése elsősorban a turizmusban lát jelentős potenciált, mely sok embernek adna munkát, garantálná a megélhetését a szülőföldjén.

Vetés település esetében a kulturális és természeti értékek leltárba vétele a legfontosabb konkrét cél. Ugyanilyen fontos azonban az is, hogy elindult egy közös együttgondolkodás, amelynek tétje a régió településeinek fejlesztése.

Vetés kapcsán mindenképpen helyet követel magának az értéktárban az 1450-ben épített, majd az 1794-ben leégett és újjáépített vetési református templom, a világon egyedülálló Vlád-kápolna, de meg kell említeni a mikrorégióra jellemző üvegfestést is.

Szamoshátat a nyelvbéli, népzenei, gasztronómiai sajátosságai, a szokások, hagyományok kötik össze. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban a történelmi nevezetességeket, személyiséget, természeti értékeket sem.

Panyolai farsang

Az értéktár keretein belül készül egy adatbázis is a települések kulturális programjaival, azok népszerűsítése érdekében. A város közelsége miatt Vetésen gyorsabban ment végbe a polgárosodás, ezért a népviselet például teljesen a feledés homályába veszett. Ezért is jött ez a kezdeményezés az utolsó pillanatban. Azt remélik, hogy ez által, a kiépítésre váró élő kapcsolatrendszer következtében új lendületet tudnak adni hagyományaiknak, értékeik megbecsülésének, életben tartásának. Nem utolsó sorban pedig ez az összefogás remek alkalmat biztosít arra,

hogyan megnézzük: *mások miként csinálják.*

Összegzésképp elmondható, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet kezdeményezése annak a stratégiának és programnak a részteljesülése, amely a hagyományőrzés és kultúraközvetítés identitásformáló és közösségteremtő szerepének megosztásán, együttműködések megerősítésén keresztül kíván hozzájárulni Szatmár és a Szamoshát társadalmi-gazdasági fejlődéséhez. Ennek egyik meghatározó eszköze és egyben célja is a Szamosháti Tájegységi Értéktár létrejötte és munkája.

NAGY EDINA andragógus, kommunikáció szakos bölcész – művelődésszervező; újságíró; film-, videó- és kultúraközvetítő; PR menedzser. Nyíregyházán született, tanulmányait is Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében folytatta és közel 10 évig volt egy többfunkciós közművelődési intézmény vezetője. A Nemzeti Művelődési Intézet Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazgatóságának munkatársa 2018-tól, 2019-től pedig annak igazgatója. Kiemelt hangsúlyt fektet a kultúra gondozására, értékek feltárására, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye természeti, közösségi értékeinek megismertetésére.